

ההלכה הנעלמת שמאירה את מחשבי החיים

תפקידו של המחנך אינו לתת מוסר, להצביע על היעד והכתובת אליה אמור התלמיד להגיע, אלא לגרום לתלמיד לצאת לדרך. לגרום לו להאמין שהוא מסוגל להשיג את היעד. לשם כך חייב המחנך לעשות את ההיפך: לעמוד לצד התלמיד, באותו גובה שלו ולמצוא בו יופי. לראות את הסיכוי במצבו ולקום ולשנות.

ב"ה | פרשת צו-פרה | תשפ"ד

נדע ממנה, זו ששוברת ומפרקת רוחו של המאמין: מדוע צדיק ורע לו? למה המוות לוקח את הטהורים שאמורים לחיות? התורה עונה באמצעות ההלכה הסתומה שהפרה מטמאת טהורים. כלומר, אין פשר מובן להלכת טומאת הטהורים וכשם שאנו מקבלים את הנסתר שבתורה - כך נקבל את הנסתר בעולם.

את הרמז השני מצא ה'מטפל' הטוב בדורנו - הרבי מליובאוויטש. התורה פונה לאלו שתפקידם להרים, לאושש ולהעניק חיים לזה שנטמא ומלמדת: תחלוק עם האיש השבור את הכאב. אל תישאר בחוץ, אל תשלול את ההרגשה שלו ותעניק עצות. תמורת זאת, רד מכיסא המטפל החכם ותעשה את המסע עמו ביחד. תישא בנטל הכאב ואחר כך תחדש את החיבור שלו לחיים.

כמובן, הלקח נושא משמעויות כבירות לחינוך ולכל אופני ההשפעה: כדי להוציא אדם מהבוץ, אתה חייב להיכנס לבוץ ולהיות 'עמו אנכי בצרה'. להכיר בקיומו של הכישלון, לתת לו מקום ומשם לראות את היופי בו ואת ההזדמנות והשליחות לתקן ולשנות.

ב. השבוע קוראים את הפרשה השלישית בסדרת "ארבע הפרשיות": פרשה "פרה אדומה". הפרשה הזו היא השנייה בחשיבותה מתוך ארבע הפרשיות. אחרי פרשת זכור שהיא דאורייתא, יש אומרים שאף פרשת פרה דאורייתא. ואף שלרוב הדעות היא דרבנן, אבל חומרתה גדולה משתי הפרשיות הנוספות שהן לכולי עלמא רק מדרבנן - שקלים והחודש.

פרשת פרה היא הכנה למצוות הקרבת הפסח, שעליה נקרא בשבת

כמה התורה רלוונטית במאה ה-21? מה יכול אדם בן ימינו להתעשר ולהחכים מחוק בן אלפי שנים? אנו רוצים להתבונן בהלכה שנחשבת לסתומה ולנעלמת כתורה ולמצוא בה שני רמזים מחיי חיים.

השבוע נקרא למפטיר את "פרשת פרה" והחכם מכל האדם אמר: "פרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי, אבל אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". את כל תרי"ג המצוות הצלחתי לפענח, אבל מצוות פרה אדומה רחוקה ממני. עד כמה שחשבתי להבינה, היא הלכה והתרחקה מבינתי. חכמינו מלמדים כי התעלומה הגדולה בפרשה פרה היא: למה הפרה מטמאת? איך יתכן שכלי הטהרה העוצמתי ביותר - שגואל אדם מהטומאה הכואבת והלופתת של טומאת מת - הופך להיות מטמא בעצמו בטומאה קלה ליום אחד את הכוהנים העוסקים בפרה?

השאלה הגדולה במצוות הפרה היא לא כפי שחושבים במבט ראשון - כיצד הפרה מטהרת? העניין הזה קיבל תשובות לאורך הדורות, והוא אינו תמוה יותר מאשר תמיהות שעולות במצוות אחרות שמוגדרות "חוקים" כמו קורבנות, שעטנז ושעיר המשתלח. התעלומה במצוות הפרה היא הפוכה: למה הטהור מטמא? איך מה שמרומם אדם אחד, הופך לאסון עבור אדם שני?

ובכן, אף שמדובר ב"חוקת התורה", בסוד עמוק שהחכם מכל האדם לא עמד עליו, בכל זאת כדברי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות: "הטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן... ואעפ"כ רמז יש בדבר".

נאריך אפוא בשני רמזים מפעימים הכלולים בסוד הסודות של הפרה האדומה. הראשון עוסק בצדק האלוקי שנרמה לעתים כחוסר צדק משווע!. הכוונה היא לתהייה הקשה ביותר, שלא

עשה את הפרה הראשונה ואילו הפרה השנייה נעשתה רק על ידי עזרא הסופר, לאחר כאלף שנים. כיון שאפר הפרה של משה הספיק עד חורבן בית ראשון. כך אפר הפרה שעשו בסוף בית שני, הספיק לשנים רבות אחרי החורבן, כשכבר לא היה בית המקדש. כיון שכן, מצוות פרה אדומה שייכת גם בזמן הגלות ואינה רק לזכר הטהרה בימי המקדש.

יתירה מכך: התורה מוסיפה שוב 'והייתה להם לחוקת עולם', כדי לעורר על קריאת הפרשה בגלות – אף כשאין לנו בכלל אפר פרה. ולכן דעות אלו סוברות שפרשת פרה דאורייתא גם כיום.

כאן עלינו לברר מה טעם קריאת הפרשה כיום, כשאין אפר פרה והדברים אינם יכולים להתממש? מה ההבדל בין פרשה פרה לשקלים והחודש, שלכולי עלמא הם רק דרבנן לזכר המקדש?

הכרח לומר כי הטהרה מטומאת מת היא מצווה נצחית. פרשה פרה היא יותר רחבה ממעשה הפרה הפיזי והיא מעבירה רעיונות משני חיים המחייבים להיטהר מטומאת מת בנפש ובלב.

ניכנס לפרשת הפרה: אדם ששהה בקרבת מת, נטמא בטומאה חמורה ומטמא אנשים וכלים שבאים אתו במגע. לטהרתו, לוקחים הכהנים פרה אדומה תמימה, שלא צמחו עליה שתי שערות בצבע אחר ולא עלה עליה עול מחרשה. מוציאים אותה חוץ לחומות ירושלים, לאזור הר הזיתים ושוחטים אותה. אחר כך שורפים בשרה, זורקים לתוך האפר עץ ארז, עשב אזוב וצמר צבוע בתולעת שני, ומערבים את האפר במי מעיין חיים. מזים את המים על הטמא כיום השלישי וכיום השביעי והוא נטהר.

התורה מכנה את פרה אדומה בשם "חוקת התורה" ומשמע שמדובר במצווה סתומה ונשגבה באופן מוחלט. רש"י מסביר כי ההקדמה החריגה "זאת חוקת התורה" נועדה ליצור תיאום ציפיות אצל הקורא: המצווה הזאת גדולה עליך והנך עומד בפני סוד מדינה. שום חוק ומצווה נעלית אחרת אינה דומה לה וטעמה נשאר סתום אצל בורא העולם.

2. במדבר יט,ב: זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על – רש"י: לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחר-ריה.

גם שלמה המלך אמר: "לא הנחתי חכמה שלא עמדתי עליה, אבל שהגעתי לפרה אדומה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני".

כאן עולה תמימה כפולה, משני כיוונים הפוכים: א. מצד אחד, מה

הבאה, "החודש". פרשת פרה היא תזכורת להיטהר מטומאת מת, לפני אכילת הפסח בטהרה. מקדימים לזרוז עליה כבר מימים אלו, כשלושים יום לפני החג. במיוחד שההליכה לירושלים יכולה לארוך כמה שבועות וצריכים לקחת בחשבון מראש את שבוע הטהרה בפרה אדומה. (בפרט שלכמה דעות² היה אפשר להיטהר בכל עיר ואין צריך בירושלים ממש, לכן היו יכולים להיטהר עוד לפני היציאה מבתיים).

1. משנה מגילה כט,א: ראש חודש אדר שחל להיות בשבת – קורין בפרשת שקלים, חל להיות בתוך השבת (באמצע השבוע) מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת. בשנייה זכור, בשלישית פרה אדומה, ברביעית החודש – רש"י: פרה אדומה – להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה.

השולחן ערוך מצטט דעות ראשונים, שקריאת פרשה פרה היא דאורייתא אף כיום בימי הגלות, כמו פרשת זכור. לכן יש לחשוש לדעות אלו ולהשתדל לבוא לבית הכנסת לשומעה מספר תורה.

שולחן ערוך סימן תרפה: יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני היישובים שאין להם מנין, צריכים לבוא למקום שיש מנין בשבתות הללו.

הספר 'ערוך השולחן', ממפרשי השולחן ערוך האחרונים, מציין מקור מפורש לחידוש גדול זה:

ערוך השולחן תרפה,ז: נראה דיש לזה רמז בתורה, הדנה בפרשת פרה כתיב באמצע הפרשה: 'והיתה לבני ישראל לחוקת עולם' ודרשינן בספרי שתהא נוהגת לדורות. דאפר פרה אינו תלוי במקדש, דגם בזמן האמוראים היה להם אפר פרה, כדאמרין (חגיגה כה,א) שהחברים בגליל היו משמרים יין ושמן טהורים לנסכים ומנחות (ומובן שהיו טהורים בעצמם). ובסוף הפרשה כתיב שוב 'והיתה להם לחוקת עולם' ומיותר הוא, אלא דאתי לענין קריאת הפרשה אף בזמן דליכא אפר פרה.

עצם טהרת פרה אדומה אינה שייכת למקדש, אלא יכולה להתקיים גם בימי הגלות, עבור אלו שרוצים להיות מטהורים ומוכנים למשיח צדקנו מהרה יגלה אכ"ר. התורה מצווה להשאיר מאפר הפרה "למשמרת", לדורות הבאים ורק צריך לערבב קמצוץ בתוך כד מים חיים ולהזות על הטמא. לכן הרמב"ם כותב שמשנה רבינו

1 לכן פרשת פרה צמודה לפרשת החודש, בעוד ששקלים וזכור אינן צמודות ביניהן ולפרשה פרה שאחריהן.

2 רש"י במדבר יט,ט: "לשלשה חלקים מתחלקת: אחד נתן בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות (הכהונה) ואחד נתן בחיל. זה של משמרות הכהונה היה חוץ לעזרה, ליטול ממנו בני העיירות". אבל הרמב"ם פרה אדומה ג,ד לא הזכיר טהרה מחוץ לירושלים: "ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה ... זה שמתחלק לכל המשמרות היו הכהנים מקדשין ממנו וזה שניתן בהר המשחה היו ישראל מזין ממנו".

במדבר שם: וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ... וטמא הכהן עד הערב: והשרף אתה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב.

רמב"ם פרה אדומה ה: כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים ... שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז 'וכבס בגדיו ורחץ בשרו', ונאמר בשורף 'וכבס בגדיו', ונאמר 'וכבס האוסף את אפר הפרה' .. וטעונון טבילה והערב שמש.

האוקסימורון, הדבר והיפוכו, שאינו קיים במצוות אחרות במידה כזו, הוא הופך אותה לחוקת התורה. ובכן, מה אפשר לפרש ולהסיק מההלכה הנעלמת במעשה הפרה?

בהערה⁴ הובא רמז חשוב בעניין. כאן נתמקד בשתי תפיסות נוגעות בנפש: אחת נוגעת במשבר שנוצר בכוח המוות. השנייה עוסקת בצד השני - הדרך לרפא ולאושש את הסובל מטראומת האובדן.

רעיון ראשון מובא בספר "באר יוסף", שכתב דרשן ירושלמי חשוב בדור הקודם, הרב יוסף צבי סלנט. להבהרה יתירה של דבריו, פתחתי עם תפישת הטומאה הכללית, כפי שהארכנו בעבר.

ג. בשבוע שעבר, הייתי בסבב שיעורי הכנה לפורים בישיבות ואולפנות ברחבי הארץ. בתום השיעור באחת האולפנות באזור ההתיישבות, חיכתה לי נערה צעירה ומיררה בכי. היא התייפחה ובקושי הצליחה להוציא מילה. בשברי מילים סיפרה שאחיה נהרג בעזה והיא לא מסוגלת להתפלל. קם מחסום בינה ובין הקב"ה והיא כועסת: למה המלחמה הזו בכלל? ומדוע אחיה נתבע לשלם בחייו?

הבכי הנורא חידד את משמעות טומאת המת: המת ממית במידה מסוימת את כל מי שמתקרב אליו. המפגש עם המוות פוער תהום בינינו ובין החיים ובינינו ובין הנצחיות של הקב"ה. "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים", הקב"ה הוא חי והנשמה האלוקית מעניקה חיים. אבל כשהנשמה מסתלקת והגוף נותר דומם - כל מי שעומד קרוב, חווה את ההתרחקות האלוקית ושמן המוות.

המוות לועג לחיים, הוא מביס את הדחפים שמניעים אותנו. הסופיות הופכת הכול להבל כקִינתו של קהלת: "הכל הולך למקום אחד, הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר ... הבל הבלים הכל הבל".

ובכך מבאר ספר הכוזרי את כלל מקרי הטומאה בתורה, כולדת, נדה ובעל קרי. בכולם יש התמעטות החיוניות ואיבוד פוטנציאל היצירה. למשל, יולדת נופלת מדרגתה כיוצרת חיים. לאחר תשעה

ההרגשה החוזרת ונשנית שזו דווקא חוקה? הרי יש מצוות רבות שטעמן לא התגלה לנו ומוגדרות חוקים?

תנחומא משפטים ז: 'ואת חקתי תשמרו ללכת בהם' - דב"ר שייצר הרע משיב עליהן ואומות העולם משיבין עליהן, ואלו הן: לבישת שעטנז, ואכילת חזיר, ורוק היבמה, והרבעת כלאים, ושור הנסקל, ועגלה ערופה, וצפורי מצורע, ופטר חמור, ובשר בחלב, ושעיר המשתלח.

ב. מצד שני: הרי רש"י מביא טעם יפה בבסיס הפרה ואיך שלמה לא הכיר את הרעיון?

רש"י במדבר ט, כב: 'פרה' - משל לכן שפחה שטינף פלטיין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה. כך תבוא פרה ותכפר על העגל. 'אדמה' - על שם 'אם יאדימו כתולע' שהחטא קרוי אדום. 'תמימה' - על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין, תבא זו ותכפר עליה ויחזור לתמותם. 'לא עלה עליה עול' - כשם שפרקו מעליהם עול שמים.

הפרה באה לכפר על חטא העגל ולכן היא "אדומה" כנגד החטא, "תמימה" לתקן החטא שהסיר תמימותם, ונקייה מעול כדי לתקן הסרת העול של ישראל.

הכלי יקר (חוקת שם) מוסיף חידוד עמוק וכותב ש"זה פירוש יקר": הפרה אינה מתקנת רק את העגל, אלא את התוצאה החמורה ממנו: טומאה על ידי המוות. לולי חטא העגל היו ישראל מתים במיתת נשיקה, שהיא התקרבות האלוקות אל האדם וסחף נשמתו באהבה עצומה למעלה וזה מוות שאין בו טומאה. אולם העגל כרך נשמותינו במלאך המוות וכך המוות הפך להיות מקור טומאה. לכן הפרה שמתקנת העגל, מסירה גם את הטומאה שנוצרה ממנו.

מה, אם כן, הפלא במעשה הפרה? ומדוע הוא פלא גדול יותר משאר מצוות הסתומות? אכן הגמרא ממקדת כי החוקה הסתומה בפרה אדומה היא נקודה ספציפית בתוך המצווה:

נדה ט, א: כתיב 'מי יתן טהור מטמא - לא אחר?' ... אלו מי הנדה שהמזה ומזין אליו טהור והנוגע במים טמא ... והיינו דאמר שלמה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'.

הנעלם בפרה אדומה הוא פרט ייחודי בתוך המצווה: האפר המטהר - מטמא את העוסקים בו.

4 הספורנו (בתחילת חוקת), ועד"ז הבעל שם טוב (כתר שם טוב ב שצג) מפיקים הוראה כללית: מה שטוב לאדם אחד ומטהר אותו, עשוי לקלקל אדם אחר ולטמא אותו. כשבאים לטהר אדם, צריכים לנקוט בתרופות קיצוניות שטובות לאותה שעה ולמטרה זו, אבל יהיו קלוקל לאדם טהור שאינו זקוק להן. למשל, אדם טמא שבא להיטהר, צריך לנקוט בעשייה שלא לשמה כדי לרומם עצמו. הוא עושה כדי לבנות עצמו ולקבל פרס מהשמיים, בעוד שלאדם מתוקן זו עשייה נמוכה שאינה מתאימה.

הדבר נרמז בכך שזורקים לתוך אפר הפרה, עץ ארז שמסמל גבהות ואזוב שמסמל נמיכות. בעוד שהדרך המתוקנת לאדם טהור היא ממוצעת - לא מגבהות הארז ולא מנמיכות האזוב.

בכך מבאר ה"באר יוסף" הנ"ל, גמרא ידועה ותמוהה (מנחות כט,ב): "בשעה שעלה משה למרום, מצאו לקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: ריבוננו של עולם, מי מעכב על ירך ועבור מי אתה טורח בחידוד הכתרים לאותיות? אמר לו אדם אחד עתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ, תילי תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע הראהו לי. אמר לו חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים. תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני. נתישבה דעתו [של משה]. חזר ובא לפני הקב"ה ואמר לפניו, רבוננו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי?! אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו: רבוננו של עולם, הראיתני תורתך, הראני שכרו. אמר לו חזור [לאחורך]. חזר לאחוריו וראה ששוקלין בשרו במקלין. אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה?! אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני."

עולה השאלה מה הקשר בין שני חלקי הסיפור? מדובר רבי בשני סיפורים שונים ובתחומים אחרים? הסיפור הראשון עוסק בדרכי לימוד התורה: הקב"ה מראה למשה את התפשטות תורת רבי עקיבא ומשה נבהל שמא בני האדם מרחיבים טעמי התורה יותר מדי ועלולים להוציא דבר מהקשרו. אולם דעתו מתיישבת כששומע שהם מגיעים להלכה שאינה מובנת ותולים אותה ב"הלכה למשה מסיני". כך שהם יודעים שדעתם מוגבלת ופועלים בתוך המסגרת שהוא השאיר.

הסיפור השני עוסק במידת הדין: משה מנסה להבין מדוע הוא נותן התורה ולא רבי עקיבא, שנראה גדול ממנו? הקב"ה משתיקו שכך עלה במחשבה. אחר כך נדהם יותר לראות סופו הנורא של רבי עקיבא, ושוב משתיקו הקב"ה שכך עלה במחשבה.

מה קשר הדברים? הביאור מרטיט: לאחר שמשה חווה בעצמו את העובדה שחוכמת התורה גדולה מדעת בני אדם, ובכך מתיישבת דעתו, מלמד אותו הקב"ה להרכיז ראשו בפני רזי עולם. כשם שהתיישבה דעתך לראות בני אדם מכירים במוגבלות דעתם בתורה, כך עליך להכיר במוגבלות יכולתך בהבנת מידת הדין בניהול עולם.

באר יוסף חוקת: כדי שלא יבוא להרהר אחרי מידת דינו של הקב"ה, בשאלת צדיק ורע ורשע וטוב לו, ואמרה הג"מ (ברכות ז,א) ש"משה ביקש לפני הקב"ה 'הראנו נא את כבודך' ולא קיבל תשובה - לכן כדי להשריש בנו האמונה שאי אפשר להבין ולהשיג דרכי ה' והנהגתו בעולם, ניתנה לנו מצוה זו הבלתי מובנת ונראית כשני הפכים, לטהר טמאים ולטמא טהורים, ואנו מקיימים אותה רק כחוק.

בזה נבאר גמרא מנחות כט,ב, שהראה הקב"ה למשה את רבי עקיבא משיב לשאלת תלמידיו, 'זו מנין לך', והשיב 'הלכה למשה מסיני' והתיישבה דעתו של משה. הנה בזה היה רמז ליישוב דעתו של משה ששאל בעצמו אחר כך "זו תורה וזו שכרה?!" והשיב לו הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה. היינו שכשם שיש בתורה דברים נעלמים מעין כל חי, כך בהנהגת העולם חוקים והנהגות בלתי מובנים לנו.

חודשים שהייתה שותפה של הבורא והצמיחה חיים, כשהתינוק מגיח החוצה, היא קורסת להיות נברא ככל הנבראים. כך הווסת החודשית, נוצרת מכך שהייתה הזדמנות ליצירת חיים ולא נוצרה הפריה. ביציאת קרי, רוב רובם (אם לא כולם) של זרעי הגבר מתים ומאבדים את הפוטנציאל ליצור חיים. מה גם שבאיבר עצמו ישנה כעין מיתה אחרי הניסיון ליצור חיים. גם הזיבה קשורה בדברים אלו. וכך במקרה של מצורע, התאים באיבר הנגוע מתרוקנים מחיוניותם וחווים כעין מיתה, כמו שאמר אהרן על אחותו המצורעת: "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מבטן אמו ויאכל חצי בשרו".

בלשונו (מאמר שני אות ס): "הצרעת והזיבות תלויות בטומאת המת, כי המוות הוא ההפסד הכללי לגוף [התרוקנות החיוניות], וכך האיבר המצורע דומה למת, וכן הזרע הנפסד, כי יש בו רוח חיים ובו ההכנה להיות טיפת דם ממנה יתהווה האדם והפסדו של זרע הוא ניגוד לתכונת החיות ורוח החיים".

המוות מערער את הרגשת הקרבה, הטוב והשפע של הקב"ה. הבורא מתגלה פתאום כמי שלוקח ולא כמי שנותן. כך פרק הרבי דברים מרטיטים מתעלומות לכבו ביום השלושים לפטירת הרבנית ע"ה:

התוועדיות הרבי מליובאוויטש תשמ"ח ב/423 (ביום השלושים לפטירת רעייתו): מצינו במדרשי חז"ל שכאשר הגיע משה לפרשת טומאת מת, אמר רבש"ע, במה תהא טהרתך...? ויש לבאר: לאחרי כל הביאורים וההסברים קשה לבטל את הפעולה והרושם שהעדר החיים, עד שלא יישאר ספק בהרגש הלב בכך שהקב"ה הוא טוב הנראה והנגלה ונותן מידו המלאה והפתוחה.

עדיין זה החלק הקל של הטומאה ויש לו רפואה, על ידי שחיטת הפרה, שריפתה ועירוב האפר במים חיים. כלומר, הדגשת הסופיות של הפרה לצד עירובה במים חיים, להזכיר כי רוחו של האדם אינה מסתלקת כליל ומעשיו הטובים ממשיכים להתחדש. ראו ביאור עמוק בליקוטי שיחות יח/234.

אולם לעתים מייצר המוות שבר עמוק שמערער לחלוטין את רוח הקרובים למת: כשמת אדם טהור. כשמת אדם שלא אמור למות ואילו הטמאים ממשיכים לעלוז. כאן הקרוב למת אינו מתמודד רק עם אובדן החיים, שהוא סוף-סוף טבעו של עולם, אלא עם אובדן הצדק והסדר. סולם הערכים חווה התנגשות וסתירה שאינה מאפשרת להמשיך הלאה.

הפתרון השגור הוא לחפש הסברים וצידוקים למות הצדיק (כפי שגם חז"ל עשו לעתים), אבל טהרת הפרה באה להרים אדם גבוה ולומר: הפרה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים. כלומר, תפסיק לחפש צדק כי זה גדול עליך. הצדק האלוקי הוא 'חוקת התורה'. הוא עשוי מכמה שכבות שאינן בהירות ואין לנו רשות להרהר אחריהן. כמו שהקב"ה מציל טמאים שלפי החישובים האנושיים אינם אמורים לחיות, ומטמא טהורים - לוקח ל"ע את אלו שאמורים להישאר פה.

וכשם שאדם מקבל רזי תורה, את העובדה שחוכמת ההלכה נעלמת - כך עליו לקבל רזי עולם.

מכאן נמשיך עם ביאור מחיה חיים מתורתו של הרבי וכפי שגילמו וסימלו בעצמם רבותינו נשיאנו.

ד. סוד הפרה מגלה את סוד הטיפול וההבראה של הטמא. הרעיון אינו פונה אל הטמא עצמו (כמו הביאור הקודם) אלא אל הכוהן המטהר שמאושש ומבריא את הטמא ומגלה לו איך מרימים אדם מעלפוננו. עליך להיטמא אליו בטומאה קלה. כלומר, להתקרב ולפרוק קצת מהכאב שלו.

הרעיון הופך את הגישה לניחום אבלים. נודה כי בדרך כלל אנשים באים לנחם עבור עצמם. כדי להרגיש טוב שהם אמפתיים או גרוע מכך, לספק יצר של מציצנות ולנבור בכאביהם של אחרים. אבל האמת היא הפוכה: הניחום נועד בשביל האבל, כדי להרים אותו מהארץ ולחדש בו את טעם החיים.

לכן, האבל צריך להיות זה שפותח בשיחה. הוא צריך לפרוק את כאבו ותסכולו, ומתוך ההקשבה לרגשותיו הוא קם מיגונו. השותפות מסלקת את הבדידות והכבוד מחדש את תאוות החיים.

באופן רחב יותר, יש כאן מסר משנה חיים לתפקידו של המחנך והמרפא: תפקידו של המחנך אינו לתת מוסר, להצביע על היעד והכתובת אליה אמור התלמיד להגיע, אלא לגרום לתלמיד לצאת לדרך. לגרום לו להאמין שהוא מסוגל להשיג את היעד. לשם כך חייב המחנך לעשות את ההיפך: לעמוד לצד התלמיד, באותו גובה שלו ולמצוא בו יופי. לראות את הסיכוי במצבו ולקום ולשנות.

הגישה האינסטינקטיבית בחינוך שוללת את הרע ומוקיע אותו, וזאת כדי לזעזע את התלמיד להתרחק מהשלילי. אבל הוקעת הרע אינה מוציאה את התלמיד לדרך. להיפך: היא עלולה להטמיע בו הרגשה שהוא רע בעצמו. לכן עבורתו של המחנך הפוכה: לא לשלול את התלמיד אלא לעמוד לצדו, לתת כביכול לגיטימציה מסוימת למצבו, ומתוכה להבדיל בין החטא ובין החוטא ולעורר יכולת לקום.

הצדיק רבי נחמן מברסלב מביא לכך משל מפורסם: נסיך בן מלך השתגע וירד לשבת תחת השולחן. הוא התעקש שהוא תרנגול הודו ולא אדם. הוא פשט את בגדיו ואכל את העצמות תחת השולחן. הובאו פסיכולוגים שדיברו אליו מילים יפות, אבל הוא דחה אותם. הם אינם מבינים אותו, הוא תרנגול הודו ולא אדם. פעם בא חכם אחד, פשט בגדיו והתיישב על הרצפה. החכם צעד על ארבע ואכל את הפירורים מתחת לשולחן. כשהנסיך שאל את החכם מיהו, אמר החכם שהוא תרנגול הודו כמותו.

אחרי כמה שבועות בהם התיידדו שני התרנגולים, לבש החכם חולצה ואמר שתתרגולי הודו לובשים חולצה. הנסיך הסכים ללבוש חולצה. אחר כך לבש החכם מכנסיים וגם הנסיך לבש מכנסיים. אחר כך טיפס אל השולחן ואכל ארוחה נורמלית וגם הנסיך הצטרף, עד שהחזיר אותו לשפיותו...

הרעיון הוא שלפעמים מואס הנסיך בבגדי בן המלך. הוא מתמודד עם סתירות וקונפליקטים פנימיים שמשכיחים ממנו שהוא בן מלך, מנגנוני ההגנה בתוכו קוראים לו לברוח למקום פשוט וחסר דרישות. כשבאים החכמים שיושבים ליד השולחן ומעוררים אותו שהוא טועה, הם רק מעמיקים את התסכול שלו ומזכירים עד כמה

הם גבוהים והוא נמוך.

עד שבא אחד שפושט בגדיו הנאים ויושב אתו על הקרקע. כלומר, הוא אינו מכחיש את כאב הנסיך, אלא מצדיק אותו. הוא נותן לגיטימציה למקומו הנמוך של החוטא ומשם יכול להרימו.

מה זה אומר בתכל'ס? הרבי מליובאוויטש סיפר שני סיפורים מדהימים המעניקים שתי עצות מעשיות. הראשון מדבר על יצירת שייכות בין המטפל והמטופל.

פעם עזר האדמו"ר האמצעי בפתאומיות את פגישות היחידות. אנשים שבורים המתינו ימים ושבועות, אבל הכל פסק. אחרי זמן גילה הרבי דבר מנבכי נפשו: "כשנכנס אלי אדם ליחידות ומתלונן על בעיה ברוחניות, כשל או כתם, אינני משיב לו עד שאני מוצא משהו מזה בעצמי. ואולם נכנס אלי אדם והתלונן על חטא שפל כזה, שלא יכולתי למצוא אפילו מעין דמעין אצלי. הרגשתי כאילו נוצר נתק ביני ובין הציבור ואיני יכול עוד לשמש לו כמדריך. ולכן הפסקתי היחידות. לאחר התבוננות נוספת הצלחתי למצוא משהו מזה בעצמי ועל כן חזרתי לקבל אנשים ליחידות.

כלומר: לא רק שלא לשלול את החוטא, אלא המטפל אמור למצוא בעצמו קצת מהחטא!.

הסיפור השני מעורר להפגין אמפתיה והבנה לכאבו של החוטא: ידוע הסיפור עם הרבי הרש"ב שהיה ילד צעיר ושיחק רבי וחסיד עם אחיו המבוגר, זלמן אהרן. לבסוף אמר הרש"ב: "אחי הוא אינו רבי אמתי, כי רבי אמתי נאנה לפני שנותן תיקון..."

4. התוודעויות תש"ו ר' 454: הביאור בעניין 'טומאת כל העוסקים בפרה': ידוע הסיפור שאירע אצל האדמו"ר האמצעי, שתוכנו שנתנית תיקון וסדר תשובה לזולת יכר- לה להיות רק כששינה שייכות מסוימת - בדקות דקות - למצבו של הזולת ... ולכן כדי לטהר יהודי שנגע בטור- מאה עד לטומאה הכי חמורה דהיפך החיים, צריך שתהיה למיטהר שייכות מסוימת (בדקות) למצב דהיפך הטהרה. אמנם לא באופן חמור כמותו ח"ו, שאז לא יכול לטהר אותו שהרי אין חבוש מתיר עצמו, כי אם בדקות בלבד, טומאה עד הערב בלבד, ואז נקל יותר להרגיש את מצבו של הזולת ולסייע לו.

החלק השלישי הוא המניע לפעולה: אחרי השייכות והאמפתיה, מגיע שלב העירוד ומתן התקווה כי החולשה היא זמנית וחולפת והטוב הוא עמיד ונצחי.

נזכיר בקצרה כי בעבר ביארנו בדרך דומה, שתי שאלות: א. נקודה שקשורה למרכז פרשת השבוע, "צו": כיצד אהרן היה שותף ברמה מסוימת לעשיית העגל ומתמנה השבוע לכהן גדול עם השלמת שבעת ימי המילואים? ה"מאור ושמש", מגדולי אדמו"ר החסידות בפולין, כותב נקודה מפעימה (פרשת בהעלותך): "אהרן הכהן נבחר לכהונתו, מפני שהיה בו שמץ מהם והיה יכול להביאם אל התשובה". החיסרון הרק אצל אהרן, היה זה שהפך אותו מתאים לתפקיד הייחודי שנועד לו.

משה הוריד את התורה מלמעלה, ואהרן העלה אותה מלמטה. משה

הציב את היעד אליו אמורים להגיע, ואהרן לימד את הדרך כיצד להגיע לשם. תפקידו של אהרן היה להרים אדם שנפל לתחתית החטא ולהשיב האמון ביכולתו לשוב.

הדרך להציל טובע היא לקפוץ לתוך המים ולהירטב בעצמך. הדבר מחויב משני הכיוונים: הן מצד האדם המגביה, שעליו להיות מסוגל להבין מציאות חטא, כדי למצוא את המילים הנכונות להעניק תקווה. והן מצד מבקש התשובה השואף לעלות: עליו לראות ברוב דמות מבינה ומזדהה עם מורכבות חייו. יותר מזה: עליו לראות ברב, מודל של אדם שכבר עבר את התהליך בעצמו וניצח.

ב. פרשת ויחי מספרת סיפור תמוה, לפיו יעקב לא מאמין לבנו. יוסף מתחייב לשאת מיטת אביו לארץ ישראל, ויעקב דורש שבועה. יוסף נשבע ויעקב כורע ומשתחוה כדי לחזק מחויבותו לשבועה.

כיצד זה יתכן? הרבי מבאר בארוכה שבין יעקב ליוסף ניטש ויכוח מה תפקידו של מנהיג. בעוד שיעקב דרש להיטמן בארץ ישראל, יוסף דרש להישאר עם עמו במצרים עד רגע הגאולה. שכן יעקב ראה את המנהיג כמי שהולך לפני העם ומראה את הכתובת, בעוד שיוסף ראה את תפקיד המנהיג כמי שצועד בראש הטור. מי שיעורר בעמו הכואב והסובל במצרים את התקווה לקום ולשוב למצרים.

נסיים בסיפור נפלא שקראתי פעם: ריקי היא נערה ירושלמית, שהחיים אתגרו אותה. אביה נפטר, אימה הייתה שקועה בעצמה ולא מצאה כוחות לגדל אותה והיא התגלגלה בין מוסדות רווחה.

אותו יום היה דומה לכל קודמיו: היא התפרצה בשיעור והפריעה למורה להשלים משפט. המורה הענישה אותה להישאר אחרי כולם ולנקות את הכיתה. ריקי הרגישה מובסת. היא לא מצאה טעם להמשיך להיאבק. איזה סיכוי יש לה?.

לפתע הופיע מלאך: כמה שבועות קודם הוא ואשתו אימצו את ריקי לבת והם דאגו כשהיא איחרה לשוב. הוא מצא אותה עם המטאטא והבין את הסיטואציה. "וואו, כמה כוחות יש בך, אף אחד לא היה עומד באתגרים שאת מתמודדת איתם. את עוד תכבשי את העולם". הוא לקח משולחן המורה טוש וכתב על הלוח בגדול: "גיבורה". הוא מצא מטאטא נוסף בחדר וניקה יחד עמה את הכיתה. בדרך הביתה התעקש להחזיק את תיק בית הספר שלה, והיא הרגישה שהרגליים שלה קלות יותר.

החודשים הבאים הכריחו אותה ללמוד את החיים מחדש. לשלוט בכעס ולסגור את הפה, להשלים חסר בלימודים שהצטבר במשך שנים ולעמוד במשימות. אבל נוכחותם של ההורים החדשים בחייה הרימו אותה מעבר לעצמה. הם לימדו אותה שהחיים נועדו בדיוק בשבילה.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il